

Nefsin Mâhiyeti Ebedî saadet ve selâmetin en temel şartlarından biri, nefsi, sâlih amellere medar olabilecek bir kıvama ulaştırabilmektir. Nefs: 1. Can. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyurdu ki: Her nefis, ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmrân, 3/185) 2. İnsanın kendisi, kişi, beden. İnsan ben deyince, nefsinin göstermektedir. 3. Hakîkat, cevher, asıl, öz. İnsanda ve cinde şer, kötülük kuvveti. Şerîate yâni dîne uymayan isteklerin kaynağı. Buna nefis-i emmâre de denir. Hakîkaten nefis, mahlûkât içerisinde insanı hem mükerrem bir mevîye yüceltebilen, hem de bunun zıddı olarak esfel-i sâfilîne düşürebilen, iki veçheli bir vâsıttır. Islâh edildiğinde hayra; terbiye olunmadığında ise şerre vesîle olma istîdâdına sahip olan, adetâiki ağızlı bir bıçak hükmündedir. Ancak insan, nefis engeline rağmen mezmûm ahlâktan kurtulup tezkiye edildiği takdîrde, melekleri bile geçebilir. Zîrâ her netîcenin şerefi, ona ulaşmak için bertaraf edilen güçlükler nisbetindedir. Allah ile kul arasına bir gaflet perdesi olarak girip onu aslîistikâmetinden uzaklaştıran ve kalbleri Allah'tan gayrisıyla meşguliyyete sevk eden, yine nefsin mezmûm sıfatlarıdır. Onun bitmek tükenmek bilmeyen süflîiştiyak ve ihtiraslarına, ancak ciddîbir kararlılıkla tatbîk edilecek terbiyevîusûillerle karşı konulabilir. Bu da, daimîbir uyanıklık ve azim isteyen amansız bir mücâdele demektir. Bu sebeptendir ki Âlemelerin Efendisi bir hadîs-i şeriflerinde: «
#1575;#1604;#1618;#1605;#1615;#1580;#1614;#1575;#1607;#1616;#1583;#1615;#1605;#1614;#1606;#1618; #1580;#1614;#1575;#1607;#1614;#1583;#1614;#1606;#1614;#1601;#1618;#1587;#1614;#1607;#1615; ». "(Hakîkatte) mücâhid, nefesine karşı cihâd eden kimsedir. " (Tirmizî, Fezî-ilü'l-Cihâd, 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 20) buyurmuşlardır.

Nefsin Tezkiyesi ي#1614;#1575;
#1575;#1614;#1610;#1617;#1615;#1607;#1614;#1575;
#1575;#1604;#1617;#1614;#1584;#1610;#1606;#1614;
#1575;#1605;#1614;#1606;#1615;#1608;#1575;
#1575;#1578;#1617;#1614;#1602;#1615;#1608;#1575;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1607;#1614;
#1608;#1614;#1604;#1618;#1578;#1614;#1606;#1618;#1592;#1615;#1585;#1618;#1606;#1614;#1601;#1618;#1587;#1612;
#1605;#1614;#1575;#1602;#1614;#1583;#1617;#1614;#1605;#1614;#1578;#1618;#1604;#1616;#1594;#1614;#1583;#1613;
#1608;#1614;#1575;#1578;#1617;#1614;#1602;#1615;#1608;#1575;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1607;#1614; #1575;#1616;#1606;#1617;#1614;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1607;#1614;
#1582;#1614;#1576;#1610;#1585;#1612; #1576;#1616;#1605;#1614;#1575;
#1578;#1614;#1593;#1618;#1605;#1614;#1604;#1615;#1608;#1606;#1614; ()
#1608;#1614;#1604;#1614;#1575;
#1578;#1614;#1603;#1615;#1608;#1606;#1615;#1608;#1575;
#1603;#1614;#1575;#1604;#1617;#1614;#1584;#1610;#1606;#1614;
#1606;#1614;#1587;#1615;#1608;#1575;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1607;#1614;

18;
18; اَنْفُسَهُمْ اُولئِكَهُمُالْفَاسِقُونَ “Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve herkes , yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Haşr, 59/18)
Tezkiye lügatte, temizlemek, arındırmak mânâlarının yanısıra, artırmak, geliştirmek, bereketlendirmek ve feyizlendirmek anlamını da ihtiva eder. Bu mânâ çerçevesinde tezkiye, esasen manevî eğitimin bütün seyrini ifâde eder. Nefsi tezkiye; öncelikle onu küfür, cehalet, kötü hisler, yanlış îtikadlar, fena ahlâklardan temizlemektir. Yâni şer'-i şerife aykırı her türlü îtikâdî, ahlâkî ve amelî yanlışlıklardan arındırmaktır. Onu temizleyip kötülüklerden koruduktan sonra da, îmân, ilim, irfan, hikmet, hayırlı duygular, güzel huylar gibi takva hasletleriyle terbiye ve tezyîn ederek, onu rûhâniyetle doldurmaktır. Esasen tezkiye, nefsin isteklerini azaltarak onun beden üzerindeki hâkimiyetini kırmak ve bu suretle ruhun hükümranlığına imkân sağlamaktır. Kul, nefsini tezkiye ederken ifrat ve tefritten sakınmalı, onun azgınlıklarına set çekeyim derken, riyâzât ve mücâhedede aşırılığa düşmemelidir. Çünkü din, bütün hâl ve davranışlarda îtidâli emreder. İnsanlara her türlü ifrat ve tefritten uzak durmayı öğütlar. Üstelik nefsi, mutlak surette bertaraf etmek mümkün olmadığı gibi, bu, matlûb da değildir. Buna göre nefsin tezkiye edilmesi, nefsânî temayüllerin ilâhî emirler çerçevesinde dizginlenip terbiye edilmesi demektir. Nefsi tezkiyeye çalışmak ve bu uğurda ciddî bir gayret ile seyr u sülûke girmek, ehemmiyetine ve zorluğuna binâen "cihâd-ı ekber" kabul edilmiştir. Nitekim bu tâbiri Peygamber Efendimiz -sallâllâhu aleyhi ve sellem-, pek zorlu geçen Tebük Gazvesi'nden dönüşlerinde bizzat ifâde ederek ashabına: "- Şimdi küçük cihâddan büyük cihâda dönüyoruz." buyurmuşlardır. Hâlbuki dönmekte oldukları sefer, pek büyük bir gazveydi. Zira seferin evvelinden nihayetine kadar münafıkların fitneleri ve şeytanın vesveseleri eksik olmamıştı. O yıl şiddetli bir sıcaklık ve kuraklık hüküm sürmüştü. Katedilen yol, oldukça uzundu ve yaya yürümeye müsâid değildi. Meyvelerin toplanacağı hasad mevsimi de gelip çatmıştı. Kendilerini kalabalık bir Bizans ordusunun beklemekte olduğu haberi ise, bu gazveyi daha da zorlu bir sefer kılmaktaydı. Otuz bin kişiyi aşan sahâbî ordusu, bin kilometre gitmiş ve geri dönmüştü. Medîne'ye yaklaşırken adetâ şekilleri değişmişti. Derileri kemiklerine yapışmış, saç-sakal birbirine girmişti. Hâl böyleyken Rasulullah (a.s)'ın söylediği bu sözün hikmetini merak eden bâzı sahâbiler, hayretler içinde: "- Yâ Rasûlâh! Hâlimiz meydanda! Bundan daha büyük cihâd olur mu?" dediklerinde Peygamber Efendimiz (a.s): "- Evet! Şimdi küçük cihâddan en büyük cihâda; nefsin hevâsı ile mücâhedeye dönüyoruz!" (Bkz. Suyûtî, Câmiu's-Sağîr, II, 73.) buyurdular. Yüce Mevlâmızın âyet-i kerîmedeki şu îkâzı gayet şiddetlidir:

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
 خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً
 وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا
 لَا
 تُرْجَعُونَ "Sizi boş yere yarattığımızı ve bize geri döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?" (Mü'minûn, 23/115) Diğer bir âyet-i kerîmede de Cenâb-ı Hak: أَيَحْسَبُ
 الْإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ
 سُدًى "İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?!" (Kıyâme, 75/36) buyurmuştur. Rasûl-i Ekrem -sallâllâhu aleyhi ve sellem-: وعن شَدّادِ بن أوْسٍ قال:
 قَالَ
 رَسُولُ
 اللّهِ:
 اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ
 نَفْسَهُ وَعَمِلَ
 لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُمَنْ أتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمنَّى عَلى الّهِ.
 دَانَ
 نَفْسَهُأى حَاسبَها . Şeddad İbnu Evs (r.a) anlatıyor: "Rasulullah (a.s) buyurdular ki: "Akıllı kimse, nefsini muhasebe eden ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz de, nefsini hevasının peşine takan ve Allah'tan temennide bulunan kimsedir." [Tirmizî, Kıyamet 26, (2461).] Bu itibarla her mümin, tezkiyesi ile mükellef olduğu nefsinde karşı ciddî bir mes'ûliyet şuuruyla hareket etmelidir. Kişinin, nefsinin tezkiye etmeye çalışırken, bu işin ehemmiyet ve usûllerine vâkıf olması gereklidir. Aksi hâalde «kaş yapayım derken göz çıkarma» meseline olduğu gibi bir hatâya düşülebilir. Nefsin tehlikelerine karşı Cenâb-ı Hak biz kullarını şöyle uyarır: أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ

أَفَأَنتَ
تَكُونُ
عَلَيْهِ
وَكِيلاً "; "(Ey
Rasûlüm!) Nefsânî arzularını kendisine ilâh edinen kimseyi
gördün mü? Artık ona sen mi vekîl olacaksın?" (el-Furkan, 25/43) Bir
hadîs-i şeriflerinde -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz de: "-
Ümmetim adına en çok korktuğum şey; nefislerinin hevâlarına uymalarıdır. "
(Suyûtî, Câmiu's-Sağîr, I, 12) buyurmuştur. Nefs tezkiyesi, her mümin
için son derece hayatî ehemmiyeti hâiz ve büyük mes'ûliyeti
mûcib bir keyfiyettir. Bu mes'ûliyeti Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de:
قَدْ
أَفْلَحَ مَن
زَكَّاهَا {}
وَقَدْ خَابَ
مَن
دَسَّاهَا "Muhakkak ki nefisini
tezkiye eden (kötülüklerden arındıran) kurtuluşa ermiş, onu fenalıklara
gömen de ziyan etmiştir." (eş-şems, 91/9-10) şeklinde ifâde buyurmaktadır. Yâni
nefsini terbiye edip uslandıran, selâmetle yolunu katetmiş, bunun aksine onu azgınlık ve
vahşîliğiyle başbaşa bırakan da ebedî bir hüsran ve ziyana duçar olmuştur.
Görüldüğü üzere nefis, kendisine ölçüsüzce
tabî olduğu zaman ebedî bir felâket sebebiyken, terbiye edilip itaat altına
alındığında ise insanı meleklerden üstün bir mevkiye yükselten bir kazanç
vesilesidir. O hâide hiçbir mümin, Kur'ân-ı Kerîm'deki ilâhî
emir ve nehiylerden gafil olmamalı, ebedî saadet ve selâmetini tehlikeye almamalıdır.
Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de nefis tezkiyesiyle alâkalı pek çok
âyet-i kerîme mevcuttur. Bu âyetlerde "tezkiye": -Allah Teâlâ'nın
tezkiye etmesi, - Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem-'in tezkiye etmesi, -
Kişinin kendi nefisini tezkiye etmesi şeklinde, umumiyetle üç kısımda
mütâlâa edilmiştir. Allâh Teâlâ'nın Tezkiye Etmesi
Cenâb-ı Hak âyet-i kerîmede şöyle buyurur:
فَلَا
تُزَكُّوا
أَنفُسَكُمْ
هُوَ
أَعْلَمُ
بِمَنِ
اتَّقَى "...Kendinizi (beğenip) temize
çıkarmayın. O, fenalıktan sakınanın kim olduğunu çok iyi bilir." (Necm, 53/32)
Merhum Elmalılı Hamdi Efendi bu âyet-i kerîmeyi şöyle tefsir eder: "Kendinizi
günahsız, kusursuz ve tertemiz addederek övmeyin. Zîrâ farkında
olmadığınız birçok kusurlarınız bulunabilir." Bu mevzuda müfessir
Âlûsî de şöyle der: "Bu âyetin, «- Bizim namazımız, orucumuz,
haccımız var!» diyen bir topluluk hakkında indiği rivayet edilir. Ucub ve riya karışması
endişesiyle kulun işlediği ibâdet ve hayırları gizli tutması daha makbulür. Fakat
böyle menfî bir niyet olmaksızın, teşvîk maksadıyla söyleneğinde bir beis
yoktur." Diğer bir âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

أَلَمْ تَرَ
إِلَى
الَّذِينَ
يُزَكُّونَ
أَنفُسَهُمْ
بَلِ اللّهُ
يُزَكِّي مَن
يَشَاءُ
وَلاَ
يُظْلَمُونَ
فَتِيلاً "Kendilerini temize
çıkarınlara bakmadın mı? Bilakis, Allah kimi dilerse onu temize çıkarır." (Nisa, 4/49)
Bu âyetteki tezkiye, kişinin kendini överek temize çıkarma çabasından
ibarettir. Hâlbuki tezkiye takvaya bağlıdır. Takva ise bâtında bir sıfattır ve onun
hakîkatini ancak Allah bilir. O bakımdan ancak Allah'ın tezkiyesi makbul olur, kendi kendimizi
tezkiye etmemiz değil. Nitekim (a.s) Efendimiz: عَنْ
زَيْدِ بْنِ
أَرْقَمَ
قَالَ لاَ
أَقُولُ
لَكُمْ
إِلاَّ كَمَا
كَانَ
رَسُولُ
اللَّهِ (صعلم)
يَقُولُ
كَانَ
يَقُولُ «
اللَّهُمَّ
إِنِّى
أَعُوذُ بِكَ
مِنَ
الْعَجْزِ
وَالْكَسَلِ
وَالْجُبْنِ
وَالْبُخْلِ
وَالْهَرَمِ
وَعَذَابِ
الْقَبْرِ
اللَّهُمَّ
آتِ نَفْسِى
تَقْوَاهَا
وَزَكِّهَا
أَنْتَ
خَيْرُ مَنْ
زَكَّاهَا
أَنْتَ
وَلِيُّهَا

وَممَوْلاَهَا
75; اللَّهُمَّإِنِّىأَعُوذُ بِكَمِنْ عِلْمٍلاَ يَنْفَعُوَمِنْقَلْبٍ لاَيَخْشَعُوَمِنْنَفْسٍ لاَتَشْبَعُوَمِنْدَعْوَةٍ لاَيُسْتَجَابُلَهَا ». "-Allah'ım! Nefsime takvasını ver ve onu tezkiye et! Sen onu tezkiye edenlerin en hayırlısısın. Sen onun velícisi ve Mevlí'sisin."
(Müslim, Zikir, 73 (7081)) diye dua ederlerdi. Áyeti kerímeye:
وَلَوْلَافَضْلُاللَّهِعَلَيْكُمْوَرَحْمَتُهُمَا زَكَامِنكُم مِّنْأَحَدٍأَبَداًوَلَكِنَّاللَّهَيُزَكِّي مَنيَشَاءُوَاللَّهُسَمِيعٌعَلِيمٌ "... Eğer üzerinizde Allah'ın fazlı ve rahmeti olmasaydı içinizden hiçbiriniz ebediyen temize çıkamazdı. Ancak Allah, kimi dilerse onu temize çıkarır. Allah hakkıyla işiten ve her şeyi kemâliyle bilendir." (Nur, 24/ 21) buyrulur. Görülüğü gibi âyeti kerîmeye tezkiyenin Allah'a ait olduğu ifâde ediliyor. Zîrâ Allah Teâlâ, fazlı ve rahmetiyle kulu taatlere ve diğer tezkiye vâsatalarını kullanmaya muvaffak kılar. Bu itibarla kul, benlik iddiasından sakınarak, ilâhî tezkiye sayesinde ulaştığı kemâli, kendi dirayet, liyâkat ve gayretine hamletmemelidir. Resûlullah (s.a.v.)'in Tezkiye Etmesi Kur'ân-ı Kerîm'de Hazret-i Peygamber -sallâilâhu aleyhi ve sellem-Efendimiz'in vazifeleri hakkında şöyle buyrulmaktadır:
كَمَاأَرْسَلْنَافِيكُمْرَسُولاًمِّنكُمْ

يَتْلُو
عَلَيْكُمْ
آيَاتِنَا
وَيُزَكِّيكُمْ
وَيُعَلِّمُكُمُ
الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ
وَيُعَلِّمُكُمَّالَمْ
تَكُونُواْ
تَعْلَمُونَ "(Ey insanlar!) Andolsun ki, kendi içinizden, size bir peygamber gönderdik. O, size âyetlerimizi okuyor, sizi tezkiye edip kötülüklerden arındırıyor, Kitâb'ı ve hikmeti tâlim edip bilmediklerinizi öğretiyor." (Bakara, 2/151)
لَقَدْمَنَّ
اللّهُعَلَى
الْمُؤمِنِينَإِذْبَعَثَ
فِيهِمْ
رَسُولاً
مِّنْ
أَنفُسِهِمْ
يَتْلُو
عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَوَإِن
كَانُواْمِن
قَبْلُلَفِي
ضَلالٍ
مُّبِينٍ "Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, (kötülüklerden ve inkârdan) kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler." (Al-i İmrân, 3/164) Bu âyetlerden de açıkça anlaşılacağı üzere Fahr-i Kâinat (a.s) Efendimiz'in ü ç aslî vazîfesi vardır: a. Allah'ın âyetlerini insanlara okumak: Peygamberlerin ümmetlerini hak yoluna daveti, gelen vahyin okunmasıyla başlar. Ancak bu vazîfe, insanları umulan hedefe ulaştırmada ilk merhaledir ve bir zemîn teşkîl eder. b. Tezkiye etmek: Tevhîd davetinin

[illegible]

adetâ put hâline gelmiş nefânî hevesler, çirkin ahlâk ve huylar
çıkarılır. Sonra isbâta geçilir. Yâni "İllâllâh" demek suretiyle,
bir nazargâh-ı ilâhî durumunda olan kalb, Allah Teâlâ'nın tevhîd
nûrlarıyla doldurulur. Şâir bu gerçeği ne güzel ifâde eder: Sür
çıkar ağyârı dilden tâtecellîede Hak Pâdişâh, sarayı teşrif
etmez." Hâtem-i Esamm -kuddise sirruh- şöyle buyurur: "Muhteşem konaklara, verimli
bağ ve bahçelere aldanma. Cennetten daha güzel bir yer yoktur. Fakat Hazret-i
Âdem'in başına ne geldiyse, cennetin o sonsuz güzellikleri içindeyken geldi.
Nefsi orada ebedîkalmak istedi. Yasak meyvaya yaklaştı. Murâd-ı ilâhî
îcâbı, dünyâya indirilmekle cezalandırıldı. İbâdet ve taattinin
çokluğuna aldanma. Zîrâ sâhib olduğu bunca keramete rağmen, Allah
(c.c)'nın kendisine ism-i âzamı öğrettiği Bel'am bin Baura'nın (Bkz. A'raf Sûresi,
175-176. âyet-i kerîmeler.) başına gelen hazîn akıbet, ne kadar ibretlidir. Sen, sen
ol; ilim ve amel çokluğuna da aldanma. Çünkü onca ilim ve tâatine
rağmen iblisin başına neler geldi, bilmiyor musun?! Nefs ve şeytanın iğvâsıyla aldananlardan
olma! Nitekim kullarına merhameti sonsuz olan yüce Rabbimiz, âyet-i kerîmelerde
şeytanın hîle ve tuzaklarına karşı îkaz sadedinde şöyle buyurur:

قَالَ

فَبِمَا

اَغْوَيْتَنى

لَاَقْعُدَنَّلَهُمْ

صِرَاطَكَ

الْمُسْتَقيمَ "İblis dedi ki: (Ey Rabbim!) Yemin ederim ki, beni azdırmaya karşılık, ben de insanları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım." (A'raf, 7/16)

قَالَ رَبِّ

بِمَا

اَغْوَيْتَنى

لَاُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِى

الْاَرْضِ

وَلَاُغْوِيَنَّهُمْ

اَجْمَعينَ "(İblis) dedi

ki: Rabbim! Beni azdırmaya karşılık ben de yeryüzünde onlara (günahları)

süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracacağım!" (Hicr, 15/39) Âbidlerin,

salihlerin yanında bulunuyorum diye de kendine güvenme. Zîrâkuru kuruya bir

beraberlik faydasızdır. Sâlebe (Sâlebe, önceleri mescidden ve Peygamber

Efendimiz -sallâllâhu aleyhi ve sellem-'in sohbetlerinden ayrılmazken, mal-mülk

sahibi olup dünyâsevgisi gönünde yer edince, zamanla cemaati terketmiş,

farz olan zekatını bile vermekten imtina ederek hazîn bir akıbeti duçar olmuştur.

(Taberî, Tefsir, XIV, 370-372; İbn-i Kesir, Tefsir, II, 388)., Hazret-i Peygamber

-sallâllâhu aleyhi ve sellem-'in sohbetinde duyusuzca bulunduğundan fecîbir

akıbet'e uğradı. Bir peygamber evlâdı olmasına rağmen Hazret-i Nuh'un oğlu, babasının davetinden kendisini müstağnî görme gibi bir bedbahtlığa duçar oldu. Aralarındaki kan bağı dahî ona bir fayda vermedi. Netîcede, helak edilenlerden oldu. Hazret-i Lût'un karısı, kâfir ve fâsıklara olan muhabbeti sebebiyle yanibaşındaki hidâyet nurundan nasıbsız kaldı ve gaflet içerisinde küfrün karanlıklarına daldı. Hülâsa; ilim, amel, mal, evlâd ve dost gibi ne kadar dayanak varsa âhiretteki kurtuluşun için bunlara çok güvenme! Bunlardan nefesine asla pay çıkarma." Âyet-i kerîmede, "nefs engelini aşarak menfîliklerden arınanların kurtuluşa ereceği" ifâde buyuruluyor. Bu ifâdeden aynı zamanda "tezkiye olmayanların yâni benliklerini menfîliklerden arındırmayanların kurtuluşa eremeyecekleri" mânâsı ortaya çıkmaktadır. Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurur:

اِنَّمَا
تُنْذِرُ
الَّذينَ
يَخْشَوْنَ
رَبَّهُمْ
بِالْغَيْبِ
وَاَقَامُوا
الصَّلوةَ
وَمَنْ
تَزَكّى
فَاِنَّمَا
يَتَزَكّى
لِنَفْسِه
وَاِلَى
اللّهِ
الْمَصيرُ "...Sen ancak göremedikleri hâide Rablerinden korkanları ve namaz kılanları uyarabilirsin. «Kim temizlenirse», sırf kendi faydasına temizlenmiş olur. Nihayet varış Allah'adır." (Fâtır, 35/18) Âyet-i kerîmede, peygamberlerin ümmetlerini fecîakıbetlere dâir inzâr ve korkutmalarının, ancak göremedikleri hâide kalbleri Allah'ın haşyeti ile dolu olan, namaz kılan ve zahirlerini ibâdet ile tezyîn etmiş bulunan kimselere fayda vereceği beyân buyurulmaktadır. Günahkâr kişi, günâhının vebalini ancak kendisi çekecek ve kimse ona ortak olamayacaktır. İşlenen hayırlar da sâdece sahibine fayda verecektir. Temizlenen kimse de, kendi lehine temizlenecektir. Âyetteki "tezekkâ", haşyetullâh ve namazı huşu ile kılmaya da şâmildir. اِنَّمَا
يَخْشَى
اللّهَمِنْ
عِبَادِهِ
الْعُلَمؤُا
اِنَّاللّهَ
عَزيزٌ
غَفُورٌ "Allah'tan gerçek mânâda ancak âlim olanlar haşyet duyar." (Fatır, 28) âyeti, kişinin gerçek bilgiye eriştiği ölçde, Allah'a karşı kalbî ürperişler içinde olacağını ifâde eder. Rabkini bilmeyen ve ondan haşyet duymayan kimselerin

kalbleri ölüdür. Böylelerine îkâz ve nasîhat tesir etmez. Günahlardan temizlenmenin karşılığı, cennet ve onun yüksek dereceleridir. Âyet-i kerîmede buyrulur: وَمَنْيَاْتِهمُؤْمِنًاقَدْعَمِلَالصَّالِحَاتِفَاُولئِكَلَهُمُالدَّرَجَاتُالْعُلىجَنَّاتُعَدْنٍتَجْرىمِنْتَحْتِهَاالْاَنْهَارُخَالِدينَفيهَاوَذلِكَجَزؤُامَنْتَزَكّى "Kim de sâlih amellerde bulunmuş bir mümin olarak O'na varırsa, üstün dereceler işte sırf bunlar içindir. İçinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükâfatı budur." (Tâhâ, 20/75-76) Her mümin, sık sık nefsiyle iç hesaplaşmaya girerek, onu sîgaya çekmeli; manevî vaziyetine ciddî bir şekilde çeki-düzen verip, gidişatını kontrol altına almalıdır. Buna ruhiyat ilminde "bâtınî tefahhus" (nefs muhasebesi) denilir. İnsan, hiç olmazsa başını yastığa koyduğu her yirmi dört saatte bir, o günün muhasebesini yapmalı ve kendini sîgaya çekmelidir. Bunu alışkanlık hâline getirenlerin hatâda ısrar illetinden kurtulabilmeleri kolaylaşır. Bu hususta İmâm Gazâlî Hazretleri'nin şu nasîhatlerine kulak verelim: "Bir mümin, sabah namazını kıldıktan sonra ve güne başlamadan evvel, bir süre nefsi ile başbaşa kalıp, onunla bâzı muahedeler yapmalı ve birtakım şartlar üzerinde anlaşılmalıdır. Nitekim bir tüccar da sermâyesini ortağına teslîm etmek mevkiindeyse onunla böyle muahedeler yapar. Bu arada ona bâzı ikâzlarda bulunmayı da ihmâl etmez. İnsan da nefsine şu îkâz ve telkinlerde bulunmalıdır: «- Benim sermâyem ömrümdür. Ömrüm gidince anaparam da gider ve artık kâr ve kazanç sona erer. Fakat bu başlayan gün, yeni bir gündür. Allah Teâlâ bu gün de bana müsâade ederek ikramda bulundu. Eğer beni öldürseydi, elbette bir günüğüne de olsa geri gönderilip burada devamlı sâlih ameller ve çeşitli hayırlarda bulunmayı temennî edecektim. Şimdi kabul et ki öldürüldün ve geri çevrildin. O hâide bugün günah ve mâsiyete katiyyen yaklaşma ve sakın ola ki bu günün bir ânını bile boşa geçirme. Zîrâ her nefes, paha biçilemeyen bir nîmettir. O hâide; Ey nefsim! Fırsat eldeyken iyi ameller yap. Tembelliğe düşme, sonra yüksek derecelerden düşersin.»" Bedenin azaları da, nefsin yardımcıları mevkiindedir. İnsan, onlara vazîfelerine göre husûsî tavsiyelerde bulunmalı, bu emânetleri kötü işlere bulaştırmamayı nefsine telkîn etmelidir.

Güml; züml; haram ve kalbi meşgul edecek faydasız, boş şeylere bakmaktan men etmeli, Dili; "fât-lisân" tâ bir olunan dedikodu, gıybet, iftira, yalan, söz taşıma, kendini övme, başkalarını yerme, yaltaklanma gibi mezmûm şeylerden alıkoyup dâima zikir ve hayır sözlerle meşgul etmeli, Mîdeyi; haram ve şüphele gıdalardan sakındırıp, helâlleri de asgarî seviyede istîmâle alıştırmalıdır. İnsan her hareketinde pek çok mubah şeylerle karşı karşıyadır. Gayesiz meşguliyetleri terk etmesi ise, en muvafık olanıdır. Nitekim Rasûlullâh -sallâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz: عن أبي هريرة رَضِيَ اللّهُ عَنه قال:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ: مِنْ حُسْنِ إسَْلامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَاَلا يَعْنِيهِ: (5911)- Ebu Hureyre (r.a)'den naklediyor: "Resulullah (a.s) buyurdular ki:"Kişinin malayani şeyleri terki İslam'ının güzelliğinden ileri gelir." [Tirmizî, Zühd 11, (2318, 2319); Muvatta, Hüsnül-Hulk 3, (2, 903).] Yâni gerçek bir müminin konuşması zikir, bakışı ibret ve sükûtu tefekkür olmalıdır. İşte nefis, bu gibi telkinlerle dâima gafletten uyanık tutulmalıdır. Nefsi hesaba çekerken ihmâl edilmemesi gereken hususlardan biri de yaptığı amelin Allah için mi, yoksa nefsi için mi olduğunu yoklamaktır. Zîrâ insan, zaman zaman Allah için sâlih ameller işlediğini zannettiği hâide, nefisânî duygularını tatmin için de hareket etmiş olabilir. Herkes önden ne gönderdiğine baksın. يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَاقَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ خَبيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذينَ نَسُوا اللّهَ

18;
18; ا1614;1606;1618;1587;1610;1607;1615;1605;16
18; ا1615;1608;1604;1574;1616;1603;1614;
1607;1615;1605;1615;
1575;1604;1618;1601;1614;1575;1587;1616;1602;1615;1608;16
06;1614; “Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve herkes , yarın
için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah’a karşı gelmekten
sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Haşr, 59/18) Kişinin
nefsini temizlemeden yüce makamlara ulaşmayı beklemesi hayaldir. Sen canından
geçmeden canan arzu kılarırsın Belden zünnar kesmeden iman arzu kılarırsın Men aref
nefse dersin kendi nefsin bilmezsin Melaikeden yukarı seyran arzu kılarırsın. (Eyüplü
Memiş Efendi) Nefisler nefs-i emmâre (insana kötülük yapmasını emreden
nefis), nefs-i levvâme, nefs-i mutmainne (iyilikle kötülüğü ayırt eden,
temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran nefis), nefs-i mülhome (ilham edilmiş nefis), nefs-i
zekiyye (temizlenmiş nefis), nefs-i raziye (razı olmuş nefis) ve nefs-i merdıyye (kendisinden razı
olunmuş nefis) diye yedi mertebeye kadar sayılır. و1593;1606;
1588;1614;1583;1617;1575;1583;1616; ب1606;
1571;1608;1618;1587;1613; ق1575;1604;:
1602;1614;1575;1604;1614;
1585;1614;1587;1615;1608;1604;1615;
1575;1604;1604;1617;1607;1616;:
1575;1614;1604;1618;1603;1614;1610;1617;1616;1587;1615;
1605;1614;1606;1618; د1614;1575;1606;1614;
1606;1614;1601;1618;1587;1614;1607;1615;
1608;1614;1593;1614;1605;1616;1604;1614;
1604;1616;1605;1614;1575; ب1614;1593;1618;1583;1614;
1575;1604;1618;1605;1614;1608;1618;1578;1616;1548;
1608;1614;1575;1604;1618;1593;1614;1575;1580;1616;1586;16
15; م1614;1606;1618; أ1578;1618;1576;1614;1593;1614;
1606;1614;1601;1618;1587;1614;1607;1615;
1607;1614;1608;1614;1575;1607;1614;1575;
1608;1614;1578;1614;1605;1606;1617;1614;1609;
1593;1614;1604;1609; ا1604;1604;1617;1607;1616;.
»1583;1614;1575;1606;1614;
1606;1614;1601;1618;1587;1614;1607;1615;« أ1609;
1581;1614;1575;1587;1576;1614;1607;1575; . Şeddad İbnu Evs (r.a)
anlatıyor: "Rasulullah (a.s) buyurdular ki: "Akıllı kimse, nefsini muhasebe eden ve
ölümden sonrası için çalışandır. Aciz de, nefsini hevasının peşine
takan ve Allah'tan temennide bulunan kimsedir." [Tirmizî, Kıyamet 26, (2461).]
Şunların Cevabını vermeden… Rasulullah Efendimiz şöyle buyuruyor:
1608;1593;1606; أ1576;1616;1609; ب1585;1586;1577;
1585;1614;1590;1616;1610;1614;
1575;1604;1604;1617;1607;1615; ع1614;1606;1618;1607;
1602;1575;1604;: ق1614;1575;1604;1614;
1585;1614;1587;1615;1608;1604;1615;
1575;1604;1604;1617;1607;1616;:ل1575;1610;1614;1586;16
15;و1604;1615; ق1614;1583;1614;1605;1614;1575;

عِبْدٍ
يَوْمَ
الْقِيَامَةِ
16; حَتّى
يُسْألَ عَنْ
أرْبَعٍ: عَنْ
عُمُرِهِ
فِيمَا
أفْنَاهُ،
وَعَنْ
عِلْمِهِ مَا
عَمِلَ بِهِ،
وَعَنْ
مَالِهِ
 مِنْ
أيْنَ
اكْتَسَبَهُ
وَفيمَا
أنْفَقَهُ،
وَعَنْ
جِسْمِهِ
فيمَا
أبَْلاهُ.
أخرجه
الترمذي Ebu Berze (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s) buyurdular ki: "Kıyamet günü, dört şeyden sual edilmedikçe, kulun ayakları[Rabbinin huzurundan] ayrılamaz: * Ömrünü nerede harcadığından, * Ne amelde bulunduğundan, * Malını nerede kazandığından ve nereye harcadığından, * Vücudunu nerede çürüttüğünden." [Tirmizî, Kıyamet 1, (2419).]

[VAAZIN DEVAMİ](#)

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)